പതിനാലാംകേരള നിയമസഭ

പതിനാറാം സമ്മേളനം

നക്ഷത്ര ചിഹ്നമിടാത്ത ചോദ്യം നം. 2822 **06-11-2019 ൽ മറുപടി**

<u>ജലസംരക്ഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ</u>

ചോദ്യം		മറുപടി	
	ശ്രീ.എം. സ്വരാജ് **ശ്രീമതി.യു.പ്രതിഭ** **ശ്രീ.എം.മുകേഷ്** **" കെ.സുരേഷ് കുറുപ്പ്**		**ശ്രീ.കെ.കൃഷ്ണൻ കുട്ടി** (ജലവിഭവ വകുപ്പുമന്ത്രി)
(എ)	സംസ്ഥാനത്ത് കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം നിമിത്തം കടുത്ത ജലദൗർലഭ്യത്തെ അഭിമുഖീകരിക്കേണ്ടി വരുന്ന സാഹചര്യം ഒഴിവാക്കുന്നതിനായി എന്തെല്ലാം ജലസംരക്ഷണ പ്രവർത്തനങ്ങളാണ് ഈ സർക്കാർ നടത്തി വരുന്നതെന്ന് വ്യക്തമാക്കാമോ,	(എ)	മഴയുടെ ലഭ്യതയിൽ വന്നിട്ടുള്ള വ്യതിയാനവും, മഴക്കാലം കഴിഞ്ഞ് അധികകാലം ആകുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ ചില പ്രദേശങ്ങളിൽ വരൾച്ച അനുഭവപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്ന പ്രതിഭാസം കണക്കിലെടുത്ത് മഴക്കാലത്ത് ലഭ്യമാകുന്ന ജലം പരമാവധി സംഭരിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ ശാസ്ത്രീയമായി ചിട്ടപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇത് പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രധാന മാർഗം ശാസ്ത്രീയ ജലവിഭവ മാനേജ്മെന്റാണ്. ഇതിനായി, ജലസംരക്ഷണത്തിനുള്ള പ്രകൃതിദത്തയൂണിറ്റായ നീർത്തടാടിസ്ഥാനത്തിൽ "നീർത്തടപ്ലാനുകൾക്ക്" രൂപം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. റിഡ്ജ്-ടു-വാലി സമീപനം സ്വീകരിച്ച് ജലസംരക്ഷണത്തിനായി ഏറ്റെടുക്കേണ്ട പ്രവൃത്തികളുടെ മുൻഗണനാപ്പട്ടികയിൽപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. കുളങ്ങളുടെ ശുചീകരണവും സംഭരണശേഷി വർദ്ധിപ്പിക്കലും, തോടുകൾ ശുചിയാക്കി ചെറുതടയണകൾ/വി.സി.ബികൾ നിർമ്മിക്കുക, കേടുവന്ന ജലസേചന/സംരക്ഷണ നിർമ്മിതികൾ പുനരുദ്ധരിക്കുക, നദികളിൽ തടയണ/റഗുലേറ്ററുകൾ നിർമ്മിക്കുകയും നീരൊഴുക്ക് സ്ഥായിയാക്കുകയും ചെയ്യുക തുടങ്ങിയ പ്രവൃത്തികൾക്കൊപ്പം ജലനഷ്ടം കുറയ്ക്കുന്നതിനായുള്ള ശാസ്ത്രീയമാർഗ്ഗങ്ങളും-മൈക്രോ, ഡ്രിപ്പ് ഇറിഗേഷൻ തുടങ്ങിയവ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചുവരുന്നു. ഹരിതകേരളം മിഷൻ, തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ നേതൃത്വത്തിൽ വിവിധ വകുപ്പുകളെ ഏകോപിപ്പിച്ച് ശാസ്ത്രീയമായ ജലസംരക്ഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു പ്രാദേശിക ജലസ്രോതസ്സുകളുടെ സമഗ്രമായ പരിപാലനവും ഉപയോഗവും സാധ്യമാക്കുന്നതിലൂടെ ജലലഭ്യത വർദ്ധിപ്പിക്കുക, നീർച്ചാലുകളുടെ ശൃംഖല ശുദ്ധീകരിച്ച് ജലനിർഗ്ഗമനം സുഗമമാക്കുക, പാറമടകൾ, കനാലുകൾ എന്നിവ പ്രാദേശിക സ്രോതസ്സുകളുമായി ബന്ധിപ്പിക്കുക തുടങ്ങിയ

			പ്രവർത്തനങ്ങൾ സംസ്ഥാന വ്യാപകമായി ഏറ്റെടുത്തു വരുന്നു ഇതു കൂടാതെ ജലഗുണനിലവാര പരിശോധന വ്യാപകമാക്കുന്നതിനും ഹരിതകേരളം മിഷനിലൂടെ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു വർഷക്കാലത്തു ലഭിക്കുന്ന ജലം പരമാവധി മണ്ണിൽ താഴ്ന്നിറങ്ങുന്ന രീതിയിൽ മണ്ണ് ജല സംരക്ഷണ പ്രവർത്തനം നടത്തുക, ഉപരിതലത്തിൽ സംഭരിക്കാൻ കഴിയുന്ന നിർമ്മിതികൾ പുനരുദ്ധരിക്കുക, ആവശ്യമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ പുതിയവ നിർമിക്കുക, ഭൂജലപോഷണം നടത്തുക പരമ്പരാഗത ജലസ്രോതസ്സുകൾ സംരക്ഷിക്കുക , നദികൾ പുനരുജ്ജീവിപ്പിക്കുക തുടങ്ങിയവയോടൊപ്പം ഹരിതാവരണം വർധിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളും വിവിധ വകുപ്പുകളുടെ സഹായത്തോടെ നടപ്പാക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത് . ജലം ലഭിക്കുന്ന സമയത്തു പരമാവധി സംഭരിക്കുന്നതിനു പുതുതായി ജലസംഭരണികൾ / അണക്കെട്ടുകൾ നദികളിൽ തന്നെ നിർമിക്കുക എന്നത് പരിസ്ഥിതി പ്രശ്നങ്ങളും, സ്ഥല ലഭ്യതയുടെ അഭാവവും കാരണം സാധ്യത കറവായതിനാൽ നദികളെ തന്നെ സംഭരണികൾ ആക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യത്തോടെ ജലസേചന വകുപ്പിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ സൗകര്യമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ സ്ഥിരം തടയണ നിർമ്മിക്കുവാൻ നടപടി സ്വീകരിക്കുന്നുണ്ട്. ഫലപ്രദമായ ജലമനേജ്മെന്റിനായി മഴക്കാലത്തു ലഭ്യമായ ജലമുപയോഗിച്ച് ഭൂഗർഭജലം റീചാർജ് ചെയ്യുക , കാലപ്പഴക്കം ചെന്ന പൈപ്പ് ലൈനുകൾ മാറ്റി ശുദ്ധജലനഷ്ടം ഒഴിവാക്കുന്ന പ്രവൃത്തികൾ മുൻഗണനാ ക്രമത്തിൽ നടത്തുക, ജലശുദ്ധീകരണശാലകളിലെ സ്ഥാപിത ശേഷി പരമാവധി ഉപയോഗപെടുത്തുകയും ശുദ്ധീകരണശാലകളിലെ ജലനഷ്ടം നിയന്ത്രിക്കുകയും ചെയ്യുക, സ്രോതസ്സുകളിൽ ജലം ലഭ്യമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ നിലവിലെ പദ്ധതികൾ വിപുലീകരിച്ചും , വിതരണ ശൃംഖലകൾ സംയോജിപ്പിച്ചും സാധ്യമായ സ്ഥലങ്ങളിലേക്ക് പൈപ്പ്ലൈൻ നീട്ടിയും കുടിവെള്ള വിതരണം പരമാവധി സാധ്യമാക്കുക, പൊതുടാപ്പുകളിലും പൈപ്പ് ലൈനുകളിലും ജലചോർച്ചയുണ്ടാകുമ്പോൾ ഉടനടി പരിഹരിക്കുക എന്ന മാർഗ്ഗങ്ങളും കേരള വാട്ടർ അതോറിറ്റി സ്വീകരിച്ചു വരുന്നു. ചീഫ് എഞ്ചിനീയർ പദ്ധതി വിഭാഗം II കീഴിലുള്ള ഡാമുകളിലെ നിലവിലെ ജലസേചന സൗകര്യങ്ങൾക്ക് ഉപരിയായി ജലം പരമാവധി പ്രയോജനപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് കൂടുതൽ സ്ഥലത്ത് ജലസേചന സൗകര്യം ഒരുക്കുന്നതിനും ഹരിത കേരള മിഷന്റെ ഭാഗമായി ജല ദൗർലഭ്യം ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ ജലലഭ്യത ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനും പദ്ധതികൾ തയ്യാറാക്കിവരുന്നു. കൂടാതെ നൂതന ജലസേചന മാർഗ്ഗമായ മൈക്രോ ഇറിഗേഷൻ പദ്ധതികളും **CADWM** പദ്ധതികൾ വഴിയും കൂടുതൽ സ്ഥലം കൃഷിയോഗ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികളും സ്വീകരിച്ചുവരുന്നു. കനാലിലൂടെയുള്ള ഫലപ്രദമായ നിയന്ത്രിത ജലവിതരണം മൂലം പദ്ധതി പ്രദേശത്തെ കുളങ്ങൾ, കിണറുകൾ തുടങ്ങിയ

			സംഭരണികളിൽ ജലം ലഭിക്കുകയും അതുവഴി ഈ പ്രദേശത്തെ ഭൂഗർഭ ജല നിരപ്പ് ഉയർത്തുന്നതിനും ഒരു പരിധിവരെ സഹായകമാകുന്നു. കൂടാതെ ഉപയോഗ ശൂന്യമായ പാറമടകൾ മറ്റു ജലസംഭരണികൾ എന്നിവയിലെ ജലം ഉപയോഗപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു വിവിധ പദ്ധതികൾ ആവിഷ്ക്കരിക്കുന്നതിനുളള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചുവരുന്നു. ജലനിധി പദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കുന്ന പഞ്ചായത്തുകളിൽ ജല ലഭ്യത ഉറപ്പാക്കുന്നതിനായി സമഗ്ര ജല സുരക്ഷാ രൂപരേഖ (Water Security Plan) തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ജല സംരക്ഷണത്തിനായി ജലനിധി കിണറുകളിൽ കിണർ റീചാർജ്ജ്, മേൽക്കൂര മഴവെള്ള സംഭരണം (Roof Water Harvesting) ചെറുകിട തടയണകൾ, നീർക്കുഴികൾ, ഭൂമിയുടെ അടിയിലുള്ള തടയണകൾ,VCB (Vented Cross Bar), എന്നീ രീതികൾ ഭൂമിയുടെ കിടപ്പനുസരിച്ച് നടപ്പിലാക്കിയിട്ടുണ്ട്. KRWSA യുടെ ഭാഗമായ മഴകേന്ദ്രം മുഖേന സംസ്ഥാന പ്ലാൻ പദ്ധതിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി പുരപ്പുറ മഴവെള്ള സംഭരണവും ഭൂജല സംരക്ഷണവും നടപ്പിലാക്കുന്നുണ്ട്. പ്രസ്തുത പദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായി കുടിവെള്ളക്ഷാമം നേരിടുന്ന ഗ്രാമ പഞ്ചായത്തുകളെ മുൻഗണനാ അടിസ്ഥാനത്തിൽ തിരഞ്ഞെടുക്കുകയും വ്യക്തിഗത കുടുംബങ്ങൾക്ക് മഴവെള്ളം സംഭരിച്ച് ജലദൗർലഭ്യം നേരിടുന്ന അവസരങ്ങളിൽ ഗാർഹിക ആവശ്യങ്ങൾക്ക് ഉപയോഗിക്കുന്നതിന് സൗകര്യം ഒരുക്കിയും ഭൂജല പരിപോഷണത്തിലൂടെ കിണറുകളുടെ ഉറവ ദീർഘകാലം നിലനിർത്തി ജലക്ഷാമത്തിനു ഒരുപരിധിവരെ പരിഹാരം കണ്ടെത്തുവാൻ സാധിക്കുന്നു. വ്യക്തിഗത കുടുംബങ്ങളിൽ നിലവിലുള്ള തുറന്ന കിണറുകൾ പുരപ്പുറ മഴവെള്ളം ശേഖരിച്ച് റീചാർജ്ജ് ചെയ്യുന്നതിനും മഴക്കുഴികൾ നിർമ്മിച്ച് ഭൂജല പരിപോഷണത്തിനാവശ്യമായ പദ്ധതികളും ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പിലാക്കുന്നുണ്ട്. .സംസ്ഥാനത്തെ തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട സ്കൂളുകളിലും മറ്റും മഴവെള്ള സംഭരണികൾ നിർമ്മിച്ചും നിലവിലുള്ള കിണറുകൾ റീചാർജ്ജ് ചെയ്തും ജലപരിപോഷണം നടപ്പിലാക്കുന്നു. ഭൂജലവകുപ്പിന്റെ "ഭൂജലസംരക്ഷണവും സംപോഷണവും എന്ന പദ്ധതിയിലൂടെ ഭൂജലസ്രോതസ്സുകളെ പരിപോഷിപ്പിക്കുന്നതിനായി വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ സംസ്ഥാനത്ത് നടപ്പിലാക്കി വരുന്നുണ്ട്. 2019-20 സാമ്പത്തിക വർഷം ബഡ്ജറ്റ് വിഹിതമായി പ്രസ്തുത പദ്ധതിയിൻ കീഴിൽ 450 ലക്ഷം രൂപ അനുവദിച്ചിട്ടുണ്ട്. തുറന്ന കിണർ / റീചാർജ്ജ് പിറ്റ് പദ്ധതി. കുഴൽക്കിണർ റീചാർജ്ജ് പദ്ധതി, അടിയണകൾ, ചെറിയ തടയണകളുടെ നിർമ്മാണം, കുട്ടനാടൻ പ്രദേശങ്ങളുടെ ഭാഗമായി വരുന്ന ആലപ്പുഴ, കോട്ടയം, എറണാകുളം ജില്ലകളിലെ പരമ്പരാഗത

			കുളങ്ങളുടെ പുനരുജ്ജീവനം എന്നീ പ്രവർത്തികൾ നടപ്പിലാക്കാനാണ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. ഈ സർക്കാർ അധികാരത്തിൽ വന്നതിന് ശേഷമുള്ള 3 വർഷ കാലയളവിൽ 212 (എണ്ണം) വിവിധ ഭൂജലസംപോഷണ പ്രവർത്തികൾ വിവിധ ജില്ലകളിലായി നടപ്പിലാക്കിയിട്ടുണ്ട്. 2019-20 സാമ്പത്തിക വർഷം 125 റീചാർജ്ജ് പിറ്റ്, 19 തുറന്ന കിണർ റീചാർജ്ജ് പദ്ധതികൾ, 10 കുഴൽക്കിണർ റീചാർജ്ജ് പദ്ധതികൾ എന്നിവയ്ക്കായുള്ള 261 ലക്ഷം രൂപയുടെ സാങ്കേതികാനുമതി വിവിധ ജില്ലകൾക്ക് നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ആയതിൽ 30 റീചാർജ്ജ് പിറ്റ് / തുറന്ന കിണർ റീചാർജ്ജ് പദ്ധതികൾ, 2 കുഴൽക്കിണർ റീചാർജ്ജ് പദ്ധതികൾ എന്നിവ ജില്ലകളിൽ പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ബാക്കി പ്രവർത്തികൾ ജില്ലകളിൽ പുരോഗമിച്ചു വരുന്നു. ജില്ലകളിൽ നിന്ന് ലഭിച്ച 12 തടയണ, 18 റീചാർജ്ജ് പിറ്റ് പദ്ധതി, 44 തുറന്ന കിണർ റീചാർജ്ജ്, 23 കുഴൽക്കിണർ റീചാർജ്ജ്. 2 അടിയണകളുടെ നിർമ്മാണം, 6 കുളങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണം എന്നീ പ്രവർത്തികളുടെ പ്രൊപ്പോസലുകൾ പരിഗണനയിലാണ്.
(ബി)	സംസ്ഥാനത്തെ ജലലഭ്യതയും ആവശ്യകതയും തമ്മിലുള്ള അന്തരം കണ്ടെത്തുന്നതിന് ജലബജറ്റ് തയ്യാറാക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ടോ;	(ബി)	കേരള വാട്ടർ റിസോർസസ് ഇൻഫോർമേഷൻ സിസ്റ്റം വികസിപ്പിക്കുന്നതിന്റെ ഭാഗമായി പഞ്ചായത്ത് തലം വരെയുള്ള വാട്ടർ ബഡ്ജറ്റിംഗ് നടപ്പിലാക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ട്. കൂടാതെ ഹരിത കേരള മിഷനുമായി ചേർന്ന് ജലസേചന വകുപ്പിലെ എഞ്ചിനീയർമാർക്ക് പരിശീലന പരിപാടി നടത്തുന്നത് ആലോചനയിലുണ്ട്.
(സി)	പ്രാദേശികമായ ജലസ്രോതസ്സുകളെ പരസ്പരം ബന്ധിപ്പിച്ച് ജലസംഭരണം നടത്താൻ പദ്ധതിയുണ്ടോ എന്നറിയിക്കാമോ;	(സി)	പരമ്പരാഗത ജലസ്രോതസ്സുകളായ കുളങ്ങൾ തമ്മിലും, കുളങ്ങളും ജലസേചന കനാലുകളും തമ്മിലും ബന്ധിപ്പിച്ച് ജല ലഭ്യത ഉറപ്പാക്കുന്നതിനും ജലവിനിയോഗ കാര്യക്ഷമത വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനുമുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. കുളങ്ങൾ തമ്മിൽ ബന്ധിപ്പിച്ച് ജലസേചന സൗകര്യം വ്യാപിപ്പിക്കുന്ന പ്രവർത്തനം പരമ്പരാഗതമായി സ്വീകരിച്ചിരുന്ന ഒന്നാണ്. എന്നാൽ, ഭൂവിനിയോഗത്തിലെ മാറ്റം, ഭൂമിയുടെ തുണ്ടവൽക്കരണം എന്നിവ കാരണം ഇതിൽ നാശം സംഭവിച്ചിരുന്നു. ഇത് പുന:രുജ്ജീവിപ്പിക്കുന്നതിനാണ് ലക്ഷ്യമിട്ടിരിക്കുന്നത്. ഇതോടൊപ്പം മഴക്കാലത്ത് തോടുകളിലൂടെ ഒഴുകിയെത്തുന്ന ജലം പരമാവധി സംരക്ഷിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തനത്തിന്റെ ഭാഗമായി നീരൊഴുക്ക് വേഗത നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനുള്ള ചെറുതടയണ/വി.സി.ബികൾ എന്നിവ നിർമ്മിക്കുകയും മുൻകാലനിർമ്മിതികൾ പുനരുദ്ധരിക്കുകയും ചെയ്തുവരുന്നു. തോടുകൾ/നദികൾ എന്നിവയുടെ താഴ്ന്നഭാഗത്ത് (downstream)വേണ്ടി വരുന്ന ജലത്തിന്റെ അളവ് കൂടി കണക്കിലെടുത്തും മഴക്കാലത്ത് നിർമ്മിതികളുടെ മുകൾഭാഗത്ത് (upstream) വെള്ളക്കെട്ട് (flooding) രൂപപ്പെടാത്തവിധത്തിലുമാണ് ഇത്തരം പ്രവൃത്തികൾ ഏറ്റെടുക്കാറുള്ളത്. ഭൂവിനിയോഗത്തിലെ മാറ്റവും കൃഷിയിടങ്ങളുടെ കുറവും കാരണം ജലസ്രോതസുകളുടെ നഷ്ടപ്പെട്ട ശൃംഖല പുനസ്ഥാപിക്കുന്നതിനുള്ള പദ്ധതികൾ ഹരിതകേരളം മിഷന്റെ

			പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഭാഗമായി നടപ്പിലാക്കുന്നുണ്ട്. ഇതു കൂടാതെ പാറമടകൾ, കനാലുകൾ എന്നിവ പ്രാദേശിക ജലസ്രോതസ്സുകളുമായി ബന്ധിപ്പിച്ച് വേനൽക്കാല ജലസംഭരണം സാധ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികളും സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.
(ഡി)	മഴയുടെയും നീരൊഴുക്കിന്റെയും അളവനുസരിച്ച് നദികളിലും തോടുകളിലും വേനൽക്കാല ജലസംഭരണികൾ നിർമ്മിക്കാൻ പദ്ധതി ആവിഷ്കരിക്കുമോ;	(ഡി)	സംസ്ഥാനത്തെ നദികളിലും ഉപനദികളിലും മഴക്കാല നീരൊഴുക്കിനു ഭംഗം വരാതെ വേനൽക്കാലത്തേക്കാവശ്യമായ വെള്ളം സംഭരിക്കുന്നതിനുള്ള നിർമ്മിതികൾ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ട്. ഇവ പ്രധാനനദികളിലും ഉപനദികളിലും സാധ്യമാണ്. ഹരിതകേരളം മിഷന്റെ ജലസംരക്ഷണ ഉപമിഷന്റെ ടാസ്ക് ഫോഴ്സ് തീരുമാനപ്രകാരം ഇത് സംബന്ധിച്ച് ശാസ്ത്രീയ പഠനം നടത്തി സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിൻമേൽ തുടർ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആരംഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. സംസ്ഥാനത്ത് തുടർച്ചയായുള്ള രണ്ടു വർഷകാലങ്ങളിലെ നീരൊഴുക്കും ജലജീവികളുടെ സഞ്ചാരവും തടസ്സപ്പെടാതെയുള്ള ഇത്തരം നിർമ്മിതികൾ വർഷകാലത്തിനു ശേഷമുള്ള നീരൊഴുക്കും വേനൽമഴയിലെ നീരൊഴുക്കും ശേഖരിച്ചു വയ്ക്കുന്നതിനു സഹായകരമാകും. സ്ഥല ലഭ്യതയാണ് ജല സംഭരണികൾ നിർമ്മിക്കുന്നതിൽ പ്രധാന തടസ്സം. എന്നാൽ നദികളെ തന്നെ ജല സംഭരണികളാക്കുന്ന പദ്ധതികൾ ആലോചനയിലുണ്ട്. ഇവ വേനൽക്കാല ജല ദൗർലഭ്യം കുറയ്ക്കുവാനും ഭൂജല നിരപ്പ് ഉയരുവാനും സഹായകമാണ്. ഉപ്പ് വെള്ളം കുടിവെള്ള സ്രോതസ്സിലേക്ക് ചേരുന്ന പ്രതിഭാസം ചില പദ്ധതികളിൽ ഇപ്പോൾ തന്നെ കാണപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഈ പദ്ധതികളുടെ സ്രോതസ്സുകളിൽ ഉപ്പുവെള്ളം കയറാതിരിക്കുന്നതിന് താൽക്കാലിക തടയണകൾ നിർമ്മിക്കാറുണ്ട്. ഈ തടയണകൾ വേനൽക്കാല സംഭരണികളായി കണക്കാക്കാവുന്നതാണ്.
(ഇ)	ജലസംരക്ഷണത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെക്കുറിച്ച് ജനങ്ങളെ ബോധവൽക്കരിക്കുന്നതിനും പരമ്പരാഗത ജലസംരക്ഷണ രീതികളെക്കുറിച്ച് അറിവുകൾ പങ്കുവയ്ക്കുന്നതിനും എന്തെല്ലാം നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാൻ സാധിക്കുമെന്ന് വ്യക്തമാക്കാമോ?		ജലസംരക്ഷണത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെക്കുറിച്ച് ജനങ്ങളെ ബോധവൽക്കരിക്കുന്നതിനും പരമ്പരാഗത ജലസംരക്ഷണ രീതികളെക്കുറിച്ച് അറിവുകൾ പങ്കുവയ്ക്കുന്നതിനും മഴവെള്ള സംഭരണത്തിനുള്ള പ്രാധാന്യം എത്രത്തോളമാണെന്ന് ജനങ്ങളെ ബോധ്യപ്പെടുത്തുന്നതിന് ജലം സംഭരിക്കുന്ന സംസ്കാരം ജനങ്ങളിൽ വളർത്തിയെടുക്കുന്നതിനും ജലത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ വിനിയോഗം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനും ജലസാക്ഷരത ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനും വേണ്ടി ആവിഷ്കരിച്ച ജലം ജീവാമൃതം പദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായി മഴവെള്ള സംഭരണത്തിന്റെ പ്രാധാന്യമടക്കമുള്ള സന്ദേശങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചു തയാറാക്കിയ കൈ പുസ്തകം വിതരണം നടത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ജലസംരക്ഷണ സംസ്കാരം ജനങ്ങളിൽ വളർത്തിയെടുക്കുന്നതിനും ജലത്തിന്റെ മിതമായ ഉപയോഗം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനും ജലസംരക്ഷണത്തെക്കുറിച്ച് ബോധവൽക്കരണം നടത്തുകയും ചുവരെഴുത്തുകൾ, പോസ്റ്ററുകൾ എന്നിവ പ്രദർശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാറുണ്ട്. ജലസംരക്ഷണത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെക്കുറിച്ച് ജനങ്ങളെ ബോധവൽക്കരിക്കുന്നതിനായി കൃഷി വകുപ്പ്, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ എന്നിവയുടെ സഹകരണത്തോടെ വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ, റസിഡൻഷ്യൽ ഏരിയകൾ തുടങ്ങിയവ

			യിൽ സെമിനാറുകൾ, ചർച്ചകൾ ,പാരമ്പര്യ കൃഷി രീതികളെക്കുറിച്ച് അവബോധം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള ക്ലാസുകൾ തുടങ്ങി വിവിധ പരിപാടികൾ സംഘടിപ്പിക്കാവുന്നതാണ്. കൂടാതെ കനാലുകൾ, തോടുകൾ, പുഴകൾ, കിണറുകൾ, കുളങ്ങൾ തുടങ്ങിയ ജലസ്രോതസ്സുകൾ മലിനമാക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള പ്രവർത്തികൾ തടയുന്നതിനും മലിനമാക്കുന്നത് നിയമവിരുദ്ധവും ശിക്ഷാർഹവുമാണെന്ന് ജനങ്ങളെ ബോധവൽക്കരിക്കുന്നതിനും നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ലോകതണ്ണീർത്തട ദിനം (ഫെബ്രുവരി2), ലോകജലദിനം (മാർച്ച് 22) ലോക പരിസ്ഥിതിദിനം (ജൂൺ 5) തുടങ്ങിയ ദിനാചരണങ്ങളോടനുബന്ധിച്ച് സംഘടിപ്പിക്കുന്ന പൊതു പരിപാടികളിലൂടെ സന്ദേശം ജനങ്ങളിലെത്തിക്കുക, ലഘുലേഖകൾ (ജലം ജീവാമൃതം) മുഖേന ആശയ പ്രചാരണം നടത്തുക, കുടുംബശ്രീ, സംസ്ഥാന സാക്ഷരതാമിഷൻ, വായനശാലകൾ, സ്കൂളുകൾ എന്നിവർ നടത്തുന്ന വിവിധ ജലസംരക്ഷണ സന്ദേശ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ജലസേചന വകുപ്പ് ഉദ്യോഗസ്ഥർ പങ്കെടുത്ത് ബോധവൽകരണ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പങ്കാളികളാകുന്നു. ജലനിധിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ജല സംരക്ഷണത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെക്കുറിച്ചും, പരമ്പരാഗത ജലസംരക്ഷണ രീതികളുടെ അറിവുകളെക്കുറിച്ചും ചർച്ച ചെയ്യുന്നതിനും, ജല ദുരുപയോഗം തടയുന്നതിനും വേണ്ടി ജലനിധി പഞ്ചായത്തുകളിൽ ബോധവൽക്കരണം നടത്തുന്നതിനായി കുടിവെള്ള ഗുണഭോക്തൃസമിതികൾ, സന്നദ്ധ സംഘടനകൾ, ക്ലബ്ബുകൾ, വാർഡ് മെമ്പർമാർ, തുടങ്ങിയവരെ ഉൾപ്പെടുത്തി ചർച്ചകളും ബോധവൽക്കരണ പരിപാടികളും പരിശീലന പരിപാടികളും സംഘടിപ്പിച്ചുവരുന്നുണ്ട്. ജലനിധി പഞ്ചായത്തുകളിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന സ്കൂളുകളിൽ കുട്ടികളിൽ ശരിയായ ജല വിനിയോഗം സംബന്ധിച്ചും ജല ദുരുപയോഗം തടയുന്നതിനുള്ള ബോധവൽക്കരണത്തിനായി സ്കൂൾ തലത്തിൽ ജലശ്രീ ക്ലബ്ബുകൾ രൂപീകരിച്ച് പ്രവർത്തനങ്ങൾ സംഘടിപ്പിച്ചു വരുന്നു. ജലനിധി പദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കിയ സന്ദർഭത്തിൽ വിവിധ മാധ്യമങ്ങളിലൂടെ (റേഡിയോ, പത്രം) ജലം സംബന്ധിച്ച വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി ജനങ്ങളിൽ അവബോധം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനായി സന്ദേശങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിച്ചിരുന്നു ജലസമൃദ്ധി എന്നപേരിൽ ഒരു പ്രത്യേക പരിപാടി കമ്മ്യൂണിറ്റി റേഡിയോ വഴി ജനങ്ങളിൽ ജല സംരക്ഷണത്തെ കുറിച്ചും അതിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെകുറിച്ചും ജലദുരുപയോഗം തടയുന്നതിനും ജലമലിനീകരണം തടയുന്നതിനുമുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ എന്നീ വിഷയങ്ങളിൽ അവബോധം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനായി അതാത് സ്ഥലത്തെ പ്രാദേശിക ഭാഷയിൽ പ്രക്ഷേപണം നടത്തിയിട്ടുണ്ട്.

			ജലസംരക്ഷണത്തിന്റെയും ജലസ്രോതസ്സുകൾ മലിനമുക്തമാക്കി സംരക്ഷിക്കുന്നതിന്റെയും പ്രാധാന്യം ജനങ്ങളിലെത്തിക്കുന്നതിനു ഹരിതകേരളം മിഷന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കിയിട്ടുണ്ട്. സ്കൂളുകൾ കേന്ദ്രീകരിച്ച് "ജലമാണ് ജീവൻ" "ഹരിതോത്സവം" എന്നീ പരിപാടികളിലൂടെ കുട്ടികളിൽ ജലസംരക്ഷണത്തിന്റെയും ജലമിത ഉപയോഗത്തിന്റെയും പാഠങ്ങൾ എത്തിക്കുന്നതിനു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഇത് കൂടാതെ അയൽക്കൂട്ടങ്ങൾ വഴിയുള്ള ജലസംരക്ഷണ പ്രചാരണവും ഏറ്റെടുത്തിട്ടുണ്ട്. ജലസ്രോതസ്സുകൾ മലിനീകരിക്കുന്നതിനെതിരെയുള്ള പ്രചാരണവും "ഗ്രീൻപ്രോട്ടോക്കോൾ" നടപ്പിലാക്കുന്നതിനുള്ള പ്രചാരണവും നടന്നുവരുന്നു. ഭൂജലസംരക്ഷണം, വിനിയോഗം എന്നീ വിഷയങ്ങളിൽ പൊതുജനങ്ങൾ, സ്കൂൾ വിദ്യാർത്ഥികൾ, ജനപ്രതിനിധികൾ, ഉദ്യോഗസ്ഥർ എന്നിവർക്കായി "ഭൂജലത്തിന്റെ നിയന്ത്രണവും ക്രമീകരണവും" എന്ന പ്ലാൻ പദ്ധതിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി ബോധവൽക്കരണ സെമിനാറുകൾ എല്ലാ ജില്ലകളിലും അതാത് ഭൂജലവകുപ്പ് ജില്ലാ ഓഫീസിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ സംഘടിപ്പിച്ചു വരുന്നു.

സെക്ഷൻ ഓഫീസർ